

Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määruse nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Määruse muudatus kehtestatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 15 lõike 2 alusel. Nimetatud sättes sätestatakse, et põhihariduse standard kehtestatakse põhikooli riiklikus õppekavas ning lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppel olevate õpilaste jaoks põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas. Üldkeskhariduse standard kehtestatakse gümnaasiumi riiklikus õppekavas. Põhikooli riikliku õppekava, põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ja gümnaasiumi riikliku õppekava (edaspidi koos *riiklikud õppekavad*) kehtestab Vabariigi Valitsus.

Vabariigi Valitsus on 6. jaanuaril 2011. a kehtestanud määrusega nr 1 „Põhikooli riikliku õppekava“, mille § 22 lõige 12 sõnastatakse järgmiselt:

9. klassi õpilasele tuleb edaspidi aastahinded välja panna ning kanda need ka Eesti hariduse infosüsteemi hiljemalt 1. juuniks, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

Seega muudetakse olukorda, kus 9. klassi õpilaste aastahinded peaksid olema välja pandud enne põhikooli ühtsete lõpueksamite algust. Põhjuseks on see, et 2025. aastast toimuvad nimetatud eksamid senisest varem ehk algusega juba 14. aprillil ning põhjendamatult oleks olukord, kus aastahinnete väljapanemise kohustus jääks aprilli esimesse nädalasse.

Senine vastuvõtutegevuste praktika näitab, et keskharidusastme vastuvõtukutsed õpilaskandidaadile korraldatakse enne, kui põhikooli lõpetamise tingimus on täidetud. Ühtne tähtaeg aastahinnete väljapanekuks annab vastuvõtvatele koolidele kindluse, et 1. juuniks on selgelt tuvastatav õpilase põhikooli lõpetamise tingimuste täitmine. Ühtlasi avaneb koolidel võimalus kasutada 9. klassi õpitulemusi pädevuste hindamiseks ka vastuvõtuprotsessis.

Eelnõu on ette valmistanud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna üldhariduse õppekava ja -vara valdkonna keskhariduse arendusjuht Mari Tikerpuu (mari.tikerpuu@hm.ee, telefon 735 0126), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusloome valdkonna juht Indrek Kilk (indrek.kilk@hm.ee, telefon 735 0144).

Eelnõu ettevalmistamisse on panustanud üldhariduspoliitika osakonnajuhataja Ülle Matsin, üldhariduse valdkonna juht Annika Räim, üldhariduse valdkonna nõunikud Valdek Rohtma ja Marge Varma, üldhariduse valdkonna peaekspert Hele Liiv-Tellmann, riigigümnaasiumide rajamise koordinaator Triin Käpp ja riigikoolide pidamise valdkonna nõunik Anti Alasi.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Kehtiva regulatsiooni kohaselt pannakse 9. klassi õpilasele aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle. **Edaspidi on koolil vajalik põhikooli lõpetaja aastahinded välja panna ning sisestada Eesti hariduse infosüsteemi hiljemalt 1. juunil.**

Põhjuseks on see, et põhikooli lõpetaja jaoks peab muutuma senisega võrreldes gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse vastuvõtu ja põhikooli lõpetamise järjekord

mõistuspärasemaks. Kui täna toimub vastuvõtuprotsess gümnaasiumisse enne põhikooli lõpetamist, siis edaspidi muutub olukord õpilaste vaates loogilisemaks. Põhikooli lõpueksamid algavad 2025. aastal 22. aprillil ning viimane eksam toimub hiljemalt 14. mail. Vastuvõtutegevuste algusaeg hakkab edaspidi sõltuma ühtsete põhikooli lõpueksamite tulemuste avalikustamise ajast, mis järgmisel kevadel on 17. mai. Eesmärk on vähendada nii õppija kui koolide koormust pädevuste hindamiseks ehk luua ühtsete põhikooli eksamite tulemuste kasutamise võimalus juba sisseastumisprotsessis.

Kavandata muudatus annab võimaluse kasutada ka aastahindeid pädevuste hindamiseks¹ juba vastuvõtuprotsessis. Nii näiteks võivad teatud valdkonna (sotsiaalsed, loodusained vm) õpitulemused või õpitulemuste keskmine olla üheks pingerea moodustamise aluseks. Samuti võib vastuvõtutingimuseks olla mõne valikeksami tulemus, sest ka need on vastuvõtutegevuste alguseks olemas.

Ühtlasi on vastuvõtval koolil **õppekoha pakkumiseks vajalik teada, kas kandidaat on täitnud kõik põhikooli lõpetamiseks vajalikud tingimused².** Eesti hariduse infosüsteemi 1. juuniks kantud aastahinded võimaldavad saada kindluse, et põhiharidus on omandatud. Tänane praktika on valdavalt vastupidine. Kutse keskharidustasemeõppesse edastatakse sageli enne põhikooli lõpetamise tingimuse täitmist, mis pole õiguspärane.

Õppeaasta kestus 9. klassi õpilaste jaoks tervikuna ei muutu. Ühtlasi ei muutu tänasega võrreldes üldjuhul kooli vaates ka aeg, mil põhikooli aastahinded välja pannakse. Koolikorralduslikult on asjakohane toetada juuni esimestel nädalatel põhikooli lõpetaja sisseastumisprotsessi, sest vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale (vt § 3 lõige 5) *põhikool /.../tagab valmisoleku õpingute jätkamiseks järgneval haridustasemel ja elukestvaks õppeks*. Põhikooli üheks põhiülesandeks on tagada vajaduspõhine karjääriõpe, -info ja -nõustamine. Eeskätt noore õpivalikute analüüsi toetamine sisseastumisprotsessis (nt intervjuudeks ettevalmistus, motivatsioonikirja koostamine vm) ning tugi protsessi vältel saab olla põhikooli fookus õppeaasta lõpus. Erinevate koolikorralduslike lahenduste on põhikoolile abiks nii 2023. aastal valminud „Karjääriõpetuse aineramat põhikooliõpetajale“³ kui „Piirkondlike karjääriteenuste mudelite teenusdisain“⁴.

Vajaduspõhine õppetöö saab jätkuda ka peale aastahinnete väljapanemist. Asjakohane võib olla aineõpe. Hea on ajatada ka õpilase üldpädevusi (sealhulgas suhtluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, enesemääratluspädevus jt)⁵ toetavaid õppe- ja kasvatustegevusi juuni algusesse. Viimased õppenädalad on võimalik kavandada koolis koostöös mitteformaalõppe pakkujatega. Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikaid Eestis on põhjalikumalt kirjeldatud projekti „Noorte edu toetuseks-võimekuse arendamine mitteformaalõppe

¹ Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõikele 3 võib gümnaasium vastuvõtmisel hinnata isiku teadmisi ja oskusi, kuid vastuvõtutingimused peavad põhinema objektiivsetel ja eelnevalt avalikustatud kriteeriumidel.

² Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõikele 3 on gümnaasiumi vastuvõtmise eelduseks põhihariduse olemasolu või sellele vastav välisriigis omandatud haridus. Põhikooli riikliku õppekava (vt § 23 lõige 1) järgi lõpetab põhikooli õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad“, kes on kolmandas kooliastmes teinud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt 50 protsendile maksimaalsest tulemusest eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul.

³ Karjääriõpetus. Aineramat põhikooliõpetajale [Karjääriõpetuse aineramat \(e-koolikott.ee\)](#)

⁴ [Tutvu ka piirkondlike karjääriteenuste mudeli raportiga_0.pdf \(harno.ee\)](#)

⁵ Üldpädevused on ainevaldkondade ja õppeainete ülesed pädevused, mis on olulised inimeseks ja kodanikuks kasvamisel. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu ning tunni- ja koolivälises tegevuses.

Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös

lõimimiseks formaalõppega“ vaheraportis⁶. Seni on vähe kasutatud piirkondlike noortekeskuste ehk eeskätt noorsootöö ressursi viimaste nädalate õppetegevuste läbiviimiseks, kuid panustada saavad lisaks huvihariduse, huvitegevuse kui ka täiskasvanuhariduse pakkujad. Mitteformaalõppe pakkujatega koostöö kavandamiseks valmib 2024. aastal ka õppekorraldust toetav juhend.

Eelnevast tulenevalt on muudetud põhikooli riikliku õppekava § 22 lõike 12 sõnastust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse muudatus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Muudatus loob selguse nii õpilase kui kooli vaates, millal on vajalik 9. klassi õpilasele aastahinded välja panna.

Lisaks loob vastuvõtvatele õppeasutustele (gümnaasiumid ja kutseõppeasutused) võimaluse kasutada vastuvõtuprotsessis juba ka põhikoolis saadud aastahindeid ning tuua kooli õppima asumise avalduste esitamise tähtaeg senisest varasemaks.

Koolikorralduslikult toob muudatus kaasa vajaduse läbi mõelda 9. klassi lõpetamine tuginedes uutele tähtaegadele nii lõpueksamite osas (vt haridus- ja teadusministri 15. mai 2024. a määrust nr 17 „Riigieksamite vormid ja ajad, ühtsete põhikooli lõpueksamite ning tasemetööde õppeained, vormid ja ajad 2024/2025. õppeaastal“) kui ka aastahinnete väljapanemise uuele tähtajale tulenevalt käesoleva määruse muudatusest (näiteks kavandada piisav ajavaru aastahinnete väljapanemise tähtaja puhul, et jääks piisav aeg ka nende Eesti hariduse infosüsteemi sisestamiseks). Samuti vajab läbimõtlemist õppetöö eesmärgistamine ja korraldamine peale aastahinnete väljapanemist. Siin on potentsiaalne positiivne mõju piirkonna formaal- ja mitteformaalõppeasutustega koostöö kasvatamine. Eesti haridusvaldkonna arengukavas 2021 – 2035 on formaal- ja mitteformaalhariduse lõiming üheks olulisemaks vajaduseks ning käesolev muudatus on üks võimalus lõimingut eesmärgistatult rakendada.

Ka võib muudatus kaasa tuua ka senisest varasema põhikooli lõpetamise. Nii põhikooli lõpueksamite varasem toimumine kui aastahinnete väljapaneku tähtaeg 1. juuniks võivad tingida põhikooli varasema lõpetamise. Seni on põhikooli lõpueksamid toimunud juunikuus, mis on tinginud ka põhikooli lõpuürituste toimumise valdavalt juuni teises pooles. Edaspidi lõpetatakse põhikool tõenäoliselt senisega võrreldes ajaliselt varem.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulusid. Koolikorralduslikult toob muudatus kaasa vajaduse läbi mõelda 9. klassi lõpetamine tuginedes uutele tähtaegadele nii lõpueksamite osas kui ka aastahinnete väljapanemise uuele tähtajale tulenevalt käesoleva määruse muudatusest. Samuti vajab läbimõtlemist õppetöö eesmärgistamine ja korraldamine peale

⁶ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066). Veebilink: <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

aastahinnete väljapanemist. Koole toetab selles protsessis ka Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt valmiv juhendmaterjal mitteformaalõppe lõimingu rakendamiseks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine

Eelnõu koostööstatakse ministeeriumite ja Eesti Linnade ja Valdade Liiduga ning esitatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Õpetajate Liidule, Õpetajate Ühenduste Koostööstojale, Eesti Haridustööstajate Liidule, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendusele, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Lastevanemate Liidule, Eesti Lastekaitse Liidule.

Kristina Kallas
haridus- ja teadusminister